

Zaigai ir vairākas sejas. Dažas no tām es zinu, pazīstu, nojaušu, kaut arī viņas darbos jau viss arī tā vienkopus kārtojas, sadrūzmējās un pārklājās kā mozaikas gabaliņi – bailes, šaubas, grūtums un laimīgo sajūtu pieskārieni. Zaiga ārdā savas skaistākās kleitas un šuj atkal kopā. Gleznas, kolāžas, Klini abatijas gobelēni, Švittera jocības, Raušenberga gultas... Zaigas vēstules, kas nelien pastnieka somā. Viņa laužas iekšā tēlu sistēmas telpā, kuras elementi vairs nepakļaujas tikai materiāla diktētai nosacītībai. Čūskas pamet savas vecās ādas. Cilvēki reizēm arī. Zaiga no savējām, aizmirstām un vēlreiz pārcilātām, izveido savas pieredzes, atmiņu un pārdomu nospiedumus. Tas palīdz sākt visu atkal no sākuma.

Tad viņa runā un stāsta par kleitām, bet rokas, slidot pa auduma gleznām, aizelšas pārvarot trauslo audumu izmaiņas. Kolāžas papildina neveiklā, pazemīgā dūrienā izšūti teksti. "Tu esi puķe, es esmu puķe, mēs esam puķes, ir laiks milēt, vai man ir laiks milēt", tā ir Zaigas mantra, kas izbirst uz raibajām kleitām. Citā pasaules stūrī jaunā ungāru māksliniece Emese Benczur izšuj nebeidzamus tekstu atkārtojumus "es atkal šodien neaizgāju līdz jūrai", tā viņa vēsta nogurušiem pludmales krēsliem. Vai arī "dienu pēc dienas", vai arī "it kā es dzīvotu tūstoš gadus" un tā neskaitāmas reizes, lai apmānītu laiku, sevi, pārējos. Zaiga raksta, lai noticētu pati un liktu noticēt citiem.

Darbošanās ar materiālu, varbūt tie ir pirksti, kas izdomā darbus, vērējot metāliskās piltuves un spirāles. Jā, materiāls ir svarīgs ļoti. Tas arī pasaka priekšā darbu formu. Kaut gan tas darbošanās micēlijs, no kura izaug arvien jaunas mutācijas, slēpjas Zaigas samudžinātajā domāšanas telpā. Tad, kad viņa tur maldās – stipra, tad apmulsusi un bikla meklē lielu lietu vārdus, bet, kad atrod, baidās tos nosaukt skaļi. Tie atskan auduma čaukstoņas čukstos un pavid metāla piltuvju tajā pusē.

Zaigai ir sava stabila vieta Latvijas mākslas hierarhijā. 1995. gadā Lodzas 8. tekstilmākslas triennālē saņemtā galvenā balva rada pietiekamu smaguma centru ne tikai pašas mākslinieces pašapziņā vien. Zaiga gadu vēlāk kādā intervijā paziņo, ka "Nosaukumi ir vajadzīgi tikai ērtības dēļ, jo mākslā mēs meklējam ne jau to redzamo, bet gan apslēpto – idejas, domas, emocijas, starojumus, viļņojumus un noteikti vēl kaut ko, kam nav pat vārda." Lodzā izstādītajam darbam ir nosaukums – "Pāreja". Tā varētu saukt arī visus Zaigas darbus, pārejas no vienas sajūtas pie otras, no viena pieredzes perioda pie otra, no viena materiāla

pie nākamā, cenšoties attālināties no mēmas dekorativitātes un tuvoties sajūtu apskaidrotai formai. Zaigu nevilina arī tirā prāta pārlišu spēles. Viņas darbi ir personiski, intimi vēstījumi, kuros skatītājas var meklēt savu izjūtu vibrāciju atbalsis. Tāda savrupa māksliniece. Divi soļi uz priekšu un viens atpakaļ. Tā kā Penelope, pa nakti izārda to, ko pa dienu sastrādājusi, jo varbūt kādu dienu Odiseja kuģi tomēr atgriezies. Kāpēc cilvēki nebeidz sapņot, kad liekas, ka viņi ir jau pavisam pieauguši? Pasaules var saplīst sīkās lauskās pret to domīgo grūtumu. Cik ilgi jāskatās uz saules ceļu Daugavā no darbnīcas lielā loga, lai putni paši nāktu un ēstu maizes kripatas no plaukstas? Var ticēt un neticēt brīnumiem, pasaule jau ir pilna ar tiem. Zaiga izvēlas noticēt un savas brīnumu alkas izstāstīt valodā, kurā viņa jūtas vislabāk – radot un veidojot savus darbus. Audumu gabaliņi kārtojas īpašos rakstos un atklāj pasaules līdzsvara noteikumus. Augštiecīgās piltuves, kā mirdzoši saules pinumi glabā un notur labās domas. Milzīgie metāla auskari, kurus māksliniece darina projekta "Opera" izstādei, izliecas kā divi gliemežvāki, kā divas piltuves – katra uz savu pusi. Vai pieliekot ausi pie vienas no tām var dzirdēt apkārtējās vibrācijas, un ieklausoties otrā uz klausīt iekšējo kustību ritmu? Projekta "Ventspils Tranzīts Termināls" ietvaros Zaiga izdala mākslas aģitvilciena pasažieriem biļetes vienā virzienā, biļetes turp. Uz mazajiem plānajiem papīriņiem vilciena pasažieri var izlasīt latviešu dzejas patriarha Raiņa dzejolīti, kuru viņš radījis 19 gadu vecumā. Dažās rindiņās koncentrētas jaunā cilvēka alkas, sapņi, ticība. Zaiga it kā parakstoties zem šiem vārdiem, piedāvā biļetes vilciena pasažieriem, aicinot, bridinot, uzmundrinot. Zaiga vēro un pēta lietu izcelsmi, brīnīties par to potenciālu, kas slēpjas plūmes kauliņā, par to spēku un auglības noslēpumu, ko nes zemē dīgstošas sēklas. Lai varētu brīnumiem pieskarties, viņa tos materializē savos darbos, aužot un pinot pavedienus. Un katram, kurš grib piedalīties brīnumu vērošanā, pašam jāatšķetina mikla un atminējums.

ON ZAIGA AND MIRACLES

Zaiga has many faces. Some of them I know, recognise, sense... even though in her works everything – fear, doubt, hardship and glimpses of happiness – arranges itself, overlaps and crowds together like the pieces of a mosaic. Zaiga unstitches her finest dresses and sews them back together again. Paintings, collages, the Cluny Abbey tapestries, Schwitters' jokes, Rauschenberg's beds... Zaiga's letters that don't make it to the postman's sack. She breaks into the space of a system of images whose elements are no longer subject to the conditions imposed by the material. Snakes shed their old skins. People do too sometimes. From her own forgotten and then rediscovered skins, Zaiga creates impressions of her experiences, memories and thoughts. This helps to begin everything all over again.

Then she talks and tells me about her dresses. Hands gliding over the cloth of the painting, she catches her breath as she senses the changes in the fragile material. Collages are supplemented by embroidered texts with an awkward, humble stitch. "You are a flower, I am a flower, we are flowers, it's time to love, have I got time to love..." This is Zaiga's mantra spilling over onto the motley dresses. In another corner of the world, the young Hungarian artist Emese Benczur sews infinite repetitions of text. "Today I didn't go to the sea again"; she tells the tired deckchairs. Or perhaps, "day after day" or "as if I'll live for a thousand years" and so on, to deceive time, herself and others. Zaiga writes to convince herself and to make others believe. Working with material ... perhaps the fingers determine the work as they weave their metallic horns and spirals. Yes, the material is very important. It also dictates the form of the work. However the mycelium of the work in progress constantly spawns new mutations and hides in the tangled space of Zaiga's thinking. Then she wanders through this space, sometimes confident then confused and coy as she looks for the names of big things. But when she finds them she is afraid to say them out loud. They are echoed in the whispers of the rustling cloth and are briefly glimpsed in the metallic horns, on the far side.

Zaiga has her stable position in the hierarchy of Latvian art. The Grand Prix from the Lodz 8th International Textile Triennale in 1995 is a weighty enough matter and not just in terms of Zaiga's self awareness. In an interview a year later, Zaiga announced that "names are only there for the sake of convenience because in art, we are not looking for the visible but for

the hidden – ideas, thoughts, emotions, radiation, waves and certainly for other things too that don't even have a name." The work shown in Lodz was called "Transition" and you could give all Zaiga's work this same name; transitions from one feeling to the next, from one period of experience to another, from one material to the next, all the time endeavouring to distance herself from dumb decorativeness and to draw nearer to an enlightened form of sensation. And neither is she tempted by mind games. Her works are personal, intimate messages where the spectator can search for the echoes of the vibrations of his or her own feelings. A kind of self-contained artist. Two steps forward and one back. Just like Penelope, at night she unravels her day's work because Odysseus may yet return. Why do people still dream when it would seem they were quite grown up? Worlds may shatter into tiny fragments. How long do you follow the path of the sun along the river Daugava from the large window of your studio before the birds come of their own accord to feed from your hand? You can believe or not believe in miracles, the world is full of them.

Zaiga chooses to believe and to relate her yearning for miracles in the language she is most comfortable with – generating and creating her works. The pieces of material arrange themselves into special signs to reveal the rules for world equilibrium. Horns reach up and like sparkling threads of sunlight, they keep and protect only good thoughts. The giant metal earrings she fashioned for the "Opera" project exhibition wind like two snail shells, two horns, each on its own side. If you put your ear to one of them, can you hear the surrounding vibrations and in the other, can you pick up the rhythm of the movement within?

For the "Ventspils Transit Terminal" project, Zaiga hands out tickets to the agit-prop train passengers – one way only, outbound. On the flimsy pieces of paper the passengers can read a poem by the patriarch of Latvian poetry Rainis, written when he was aged 19. Here we see concentrated in a few short lines, all of youth's dreams, longings and faith. As if subscribing to these ideas, Zaiga offers the passengers tickets, inviting them, warning them, heartening them.

Zaiga observes and investigates the origin of things; she marvels at the potential hidden in a plum stone, the power and secret of fertility held by germinating seeds. To enable us to touch these miracles, she materialises them in her works, weaving and braiding threads. And anyone wishing to join the observation of a miracle will have to unravel and solve the riddle.